

Τέχνη & Θεολογία, από τα κείμενα του αρχιμ. Βασίλειου Γοντικάκη (2ο Μέρος)

[Ορθοδοξία και Ορθοπραξία / Άγιοι - Πατέρες - Γέροντες / Γέρ. Βασίλειος Ιβηρίτης \(Γοντικάκης\)](#)
[/ Πεμπτουσία· Ορθοδοξία-Πολιτισμός-Επιστήμες](#)

Ο Λόγος γίνεται Σαρξ. **Η ύλη αγιάζεται**. Δεν απορρίπτεται, ούτε ειδωλοποιείται αλλά δια μέσω αυτής σώζεται το ανθρώπινο γένος[1]. Πληρώνεται στη Θεανθρωπία.[2] Στο πρόσωπο του Δεσπότη **Θεανθρώπου** Χριστού[3]. Και είναι οι τοιχογραφίες, ο ναός, ο κάθε άγιος, εικόνα Του[4]. Η θεία Λειτουργία, η αγία Εικόνα[5] γίνεται κέντρο και άξονας του κάθε μέρα, σαν ναός μοναστηριού – που μ' όλη του την αρχιτεκτονική υπηρετεί τη θεία Λειτουργία-[6] που σε τραβά στο Φως μιας καινούργιας ζωής. Μεταμορφώνονται λοιπόν οι τέχνες, αναγεννιούνται μέσα απ' «την ίδια λειτουργική μήτρα»[7], η θεολογία, η αρχιτεκτονική, η μουσική, η ζωγραφική και γίνονται **δημιουργήματα λειτουργικά** που αναπόφευκτα φανερώνουν με τη σειρά τους την αλήθεια και τη ζωή της Εκκλησίας, της θείας Λειτουργίας[8].

Μεταμορφώνονται σε λειτουργικά σκεύη που φανερώνουν τη χάρη τη θεία και δι' αυτής αγιάζουν τον άνθρωπο[9]. Τον ανάγουν μέσω Λατρείας Λογικής[10] μα όχι αναπαράστασης θεατρικής[11]. Αναφέρει ο γέροντας για τη ζωή του μοναχού: «Είναι δυνατόν εμείς οι χοϊκοί άνθρωποι να βρισκόμαστε στον Παράδεισο; Μήπως είναι όνειρο και όχι πραγματικότητα όλο το γεγονός του Αγίου Όρους; Αλλά βλέπεις ότι ο ναός υπάρχει. Η ακολουθία γίνεται. Οι ψαλμωδίες ακούγονται. Το φως των καντηλιών και των πολυελαίων προχέεται ιλαρώς. Η ευωδία των αγίων λειψάνων είναι αισθητή.»[12] Κι είναι αυτή η ζωή η λειτουργική, η αγιοπνευματικά βουτηγμένη ζωή, η όντως φυσική ζωή που αλλοιώνει καλώς, το χρόνο, το χώρο, τη λογική και την τέχνη του παλαιού πεπτωκότος ανθρώπου[13].

Κι είναι αυτή που διαμορφώνει - κατά το Ορθόδοξο θεολογικό ήθος της - την αρχιτεκτονική του ναού, την εικαστική θεολογία[14], την καταλυτική υμνολογία ιεροπρεπώς και έσωθεν φωτισμένα όπου η κάθε ανθρώπινη δημιουργία εμποτίζεται της θείας χάριτος. Εδώ το πνευματικό δεν είναι το διανοητικό, μα το υλικό το αγιασμένο. Το θεανθρώπινο. Κι αν το καθετί εκφράζεται μέσα απ' τη δική του γλώσσα, το δικό του όργανο και υλικό[15], όλα μιλούν για την ίδια αλήθεια. Συνάδουν αρμονικά την ίδια λειτουργική πραγματικότητα. Συλλειτουργούν[16].

Τονίζει συχνά ο γέροντας αυτό **το συλλείτουργο**, τη συμφωνία, τη σύμπνοια των πάντων μα και τη σημασία της συμβολής, του κάθε επί μέρους στοιχείου[17]. Η θεολογία, η λατρευτική ζωή, τα τυπικά, οι προσευχές, τα λειτουργικά σκεύη, οι εικόνες, η υμνολογία (η δογματική αλήθεια που έγινε ποίηση), φανερώνουν το ίδιο

θείο κάλλος, αποδεικνύουν την μεθ' ημών παρουσία του Χριστού[18]. Ως αποτελέσματα της ίδιας λειτουργικής μέθεξης[19], του ίδιου ζωοποιού κέντρου – τον Θεάνθρωπο, μοιάζει αναπόφευκτη, αυτή η οργανική τους συνάφεια[20]. «Δεν έχει η θεολογία δική της φιλοσοφία, η πνευματικότητα δική της νοοτροπία, η διοίκηση δικό της σύστημα, η αγιογραφία δική της σχολή. Όλα αναδύονται από την ίδια κολυμπήθρα...»[21].

Κι αφού η ίδια αλήθεια εσαρκώθη υποστατικώς, διευτώθη δογματικώς, ιστορήθη εικονικώς, δυνάμει και ενεργεία του Αγίου Πνεύματος[22], εύλογα ο γέροντας χαρακτηρίζει την Αγία Σοφία, όχι κατόρθωμα τεχνικής, αλλά επίτευξη θεολογική, άνωθεν δωρεά και μαρτυρία της φιλανθρωπίας του Θεού[23]. Κι αν καθώς της θεολογίας του Αγίου Γρηγορίου του Παλαμά στέκουν οι τοιχογραφίες του Πανσέληνου[24] κι αν αντίστοιχα άλλοι συμβάλλουν «με το μέλος της υμνολογίας» κι «άλλοι με την εγκάρδια χαρά εν σιγή»[25], όλοι διακονούν υπηρέτες του ίδιου σκοπού[26]: διαποτίζουν, εμπλουτίζουν, αγαλλιάζουν, αναπαύουν, δοξολογούν, ευλογούν[27].

[Συνεχίζεται]

[1] ΘΕΟΛΟΓΙΚΟ ΣΧΟΛΙΟ στις τοιχογραφίες της Ιεράς Μονής Σταυρονικήτα, σελ.17

ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΟΣ ΤΡΟΠΟΣ, σελ.16

[2] ΤΟ ΚΑΛΛΟΣ ΘΑ ΣΩΣΕΙ ΤΟΝ ΚΟΣΜΟ, σελ.25

ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΟΣ ΤΡΟΠΟΣ, σελ.24

[3] ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΟΣ ΤΡΟΠΟΣ, σελ.50

[4] ΘΕΟΛΟΓΙΚΟ ΣΧΟΛΙΟ στις τοιχογραφίες της Ιεράς Μονής Σταυρονικήτα, σελ.30

[5] ΕΙΣΟΔΙΚΟΝ, σελ.119

[6] ΘΕΟΛΟΓΙΚΟ ΣΧΟΛΙΟ στις τοιχογραφίες της Ιεράς Μονής Σταυρονικήτα, σελ.9
ΚΑΛΛΟΣ ΚΑΙ ΗΣΥΧΙΑ ΣΤΗΝ ΑΓΙΟΡΕΙΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΕΙΑ, σελ.15,16

[7] ΑΠΟΛΥΤΙΚΙΟΝ, σελ.121

[8] ΙΕΡΑ ΜΟΝΗ ΣΤΑΥΡΟΝΙΚΗΤΑ, προλογικό σημείωμα

- [9] ΘΕΟΛΟΓΙΚΟ ΣΧΟΛΙΟ στις τοιχογραφίες της Ιεράς Μονής Σταυρονικήτα, σελ.15
- [10] ΕΙΣΟΔΙΚΟΝ, σελ.39
«Στη θεία Λειτουργία, στο συμπόσιο τούτο της πίστεως τα πάντα είναι έλλογα, λογοποιημένα. Το να δοθεί χωρίς ενότητα της πίστεως και την κοινωνία του Αγίου Πνεύματος , το ποτήριο της Ζωής σε μη Ορθοδόξους, είναι μια μαγική πράξη. Είναι κάτι ξένο ακατανόητο και απόβλητο από τη Λογική Λατρεία, το φωτεινό και απύθμενο μυστήριο της ζωής.»
- [11] ΤΟ ΚΑΛΛΟΣ ΘΑ ΣΩΣΕΙ ΤΟΝ ΚΟΣΜΟ, σελ.38
- [12] ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΟΣ ΤΡΟΠΟΣ, σελ.82
- [13] ΕΙΣΟΔΙΚΟΝ, σελ.97
- [14] ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΟΣ ΤΡΟΠΟΣ, σελ.40
- [15] ΕΙΣΟΔΙΚΟΝ, σελ.122
- [16] ΤΟ ΚΑΛΛΟΣ ΘΑ ΣΩΣΕΙ ΤΟΝ ΚΟΣΜΟ, σελ.31
ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΟΣ ΤΡΟΠΟΣ, σελ.83
- [17] ΘΕΟΛΟΓΙΚΟ ΣΧΟΛΙΟ στις τοιχογραφίες της Ιεράς Μονής Σταυρονικήτα, σελ.31
- [18] ΤΟ ΚΑΛΛΟΣ ΘΑ ΣΩΣΕΙ ΤΟΝ ΚΟΣΜΟ, σελ.64
- [19] ΑΠΟΛΥΤΙΚΙΟΝ, σελ.59
- [20] ΘΕΟΛΟΓΙΚΟ ΣΧΟΛΙΟ στις τοιχογραφίες της Ιεράς Μονής Σταυρονικήτα, σελ.15
- [21] ΕΙΣΟΔΙΚΟΝ, σελ.9
- [22] ΘΕΟΛΟΓΙΚΟ ΣΧΟΛΙΟ στις τοιχογραφίες της Ιεράς Μονής Σταυρονικήτα, σελ.13

[23] ΤΟ ΑΓΙΟΝ ΟΡΟΣ ΚΑΙ Η ΠΑΙΔΕΙΑ ΤΟΥ ΓΕΝΟΥΣ ΜΑΣ, σελ.41

[24] ΑΠΟΛΥΤΙΚΙΟΝ, σελ.56

[25] ΑΠΟΛΥΤΙΚΙΟΝ, σελ.59

[26] ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΟΣ ΤΡΟΠΟΣ, σελ.83

[27] ΑΠΟΛΥΤΙΚΙΟΝ, σελ.80,94